

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

του Σεβ. Μητροπολίτου Αττικής κ. Παντελεήμονος

Εισαγωγή

Οί Θεολογικοί Διάλογοι μεταξύ τῶν ἀνά τὴν οἰκουμένην χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς ἀξιολογήσεώς των, ἀποτελοῦν ἀναντιρρήτως σημαντικὴ ἐξέλιξη καὶ κύριο χαρακτηριστικὸ γνώρισμα στίς διεκκλησιαστικὲς καὶ διαχριστιανικὲς σχέσεις τῶν τελευταίων δεκαετιῶν. Ὁ Θεολογικός Διάλογος διεδέχθη τὸν Διάλογο τῆς Ἀγάπης καὶ προέκυψε ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὕστερα ἀπὸ μακροαίωνα τραγικὴ καὶ ἐπώδυνη διαίρεση.

Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ συνεχῶς γίνεται ἐπιτακτικώτερη μπροστὰ στίς παγκόσμιες ἐξελίξεις καὶ ἀνακατατάξεις, ὄχι μόνον ἰδεολογικῆς, ἀλλὰ καὶ κοινωνικῆς, πολιτικῆς, οικονομικῆς, τεχνολογικῆς καὶ ἄλλης, καὶ γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπιση τῶν πανανθρώπινων προβλημάτων, πού συνεχῶς γίνονται ὀξύτερα καὶ πολυπλοκώτερα.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μέ τίς ἱστορικὲς Ἐγκυκλίους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῶν ἐτῶν 1902, 1904 καὶ 1920 ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία καὶ ἐνεθάρρυνε τὴν προσέγγιση μεταξύ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν μέ ἄμεσο στόχο τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴ μισαλλοδοξία καὶ τὴν συνεργασία σέ πρακτικὰ ποιμαντικὰ ζητήματα καὶ ἀπώτερο στόχο τὴν προώθηση τῆς ἐνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Ἡ προσέγγιση αὐτὴ ἐπιτεύχθηκε ὡς ἓνα σημεῖο στοὺς Θεολογικούς Διαλόγους, πού διεξάγονται εἴτε ὡς διμερεῖς, μεταξύ Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, εἴτε ὡς πολυμερεῖς, στὰ πλαίσια τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, κυρίως τῆς Ἐπιτροπῆς « Πίστις καὶ Τάξις », καὶ τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν, πού ἀποτελεῖ μικρογραφία τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν σέ Εὐρωπαϊκὸ ἐπίπεδο.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μετέχει μέ ἐκπροσώπους της, εἴτε Ἱεράρχες, εἴτε Πανεπιστημιακοὺς Καθηγητές, στοὺς Θεολογικούς Διαλόγους, τόσο στοὺς διμερεῖς ὅσο καὶ στοὺς πολυμερεῖς, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς συστάσεώς τους, ἡ δὲ παρουσία καὶ συμμετοχὴ της εἶναι ἀξιόλογη καὶ δυναμικὴ.

Παρά τὴν σπουδαιότητα τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων στὴν ἐκκλησιαστικὴ μας ζωὴ ἢ ὑπεύθυνη πληροφόρηση καὶ ἐνημέρωση ὄχι μόνον τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν εἶναι εἴτε ἀνῦπαρκτος, εἴτε ἐλλειπής, περιοριζομένη σέ στενὸ κύκλο ἐξειδικευμένων προσώπων. Ἀλλὰ καὶ ὅταν γίνεται, προέρχεται ἀπὸ ἀνεύθυνα πρόσωπα ἢ ἀπὸ περιθωριακὰ ἔντυπα στὰ πλαίσια ἀσκήσεως κριτικῆς, ὄχι πάντοτε ἀντικειμενικῆς καὶ καλοπροαιρέτου, τῆς Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ ἡ ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῖς Συνόδου νὰ περιληφθῇ στὰ θέματα τῆς ἡμερησίας Διατάξεως τῆς παρούσης Ἱεραῖς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τὸ θέμα τῆς πορείας τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἀνταποκρίνεται σέ σύγχρονη ἐκκλησιαστικὴ ἀναγκαιότητα καὶ προσλαμβάνει ἰδιαίτερη βαρῦτητα καὶ ἐπικαιρότητα. Αἰσθάνομαι δὲ τὴν ἀνάγκη νὰ ἀπευθύνω τίς ἐγκάρδιες εὐχαριστίες μου στὸν Μακαριώτατο Πρόεδρο καὶ στὰ σεπτὰ Μέλη τῆς προλαβούσης Διαρκοῦς Ἱεραῖς Συνόδου γιὰ τὴν ἀνάθεση τῆς παρούσης Εἰσηγήσεως στὴν ἐλαχιστότητά μου, καίτοι καὶ ἄλλοι Ἱεράρχαι γνωρίζουν, ἴσως καλύτερα ἀπὸ ἐμέ, τὸ θέμα τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων, ἀφοῦ μετέχουν σέ αὐτούς ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας μας. Πιστεύω ὅμως ὅτι, κατὰ τὴν συζήτηση πού θὰ ἐπακολουθήσει, θὰ συμβάλλουν στὴν ἀρτιώτερη ἐνημέρωση τῶν Σεβασμιωτάτων Συνέδρων καὶ στὴν λήψη τῶν ἐνδεδειγμένων ἀποφάσεων συμπληρώνοντας τίς ἰδικές μου ἀτέλειες καὶ παραλείψεις.

Τὸ θέμα τῆς Εἰσηγήσεώς μου, ὅπως ἀναγράφεται στὴν Ἡμερησία Διάταξη, εἶναι: “ Ἡ πορεία τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων σήμερα ”. Ἡ διατύπωση τοῦ θέματος ἀποκλείει τὴν λεπτομερῆ καὶ ἀναλυτικὴ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ ὡς πρὸς τοὺς Θεολογικούς Διαλόγους, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἀπαραίτητη συνοπτικὴ γιὰ τὴν κατανόηση τῶν σημερινῶν ἐξελίξεων, καθὼς καὶ τὴν θεολογικὴ ἀνάλυση τοῦ θεματολογίου. Κάτι τέτοιο θὰ ἦταν, ἄλλωστε, ἀνέφικτο στὰ πλαίσια μιᾶς Εἰσηγήσεως καὶ καταπονητικὸ γιὰ τὸ σεπτὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας. Ἐπομένως ἡ Εἰσηγήσή μου θὰ περιορισθῇ στὴν παρούσα κατάσταση τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων, στοὺς σημερινούς προβληματισμούς, τίς δυσκολίες καὶ τίς προοπτικὲς τους. Ἐπίσης θὰ περιορισθῇ στοὺς διμερεῖς Θεολογικούς Διαλόγους, διότι οἱ πολυμερεῖς συνδέονται μέ τίς σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν καὶ τὸ Συμβούλιο Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν, πού εἶναι ἓνα τεράστιο καὶ ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέροντος θέμα, τὸ ὁποῖο,

φρονῶ ταπεινῶς, ὅτι πρέπει νά ἀποτελέση μελλοντικῶς ἀντικείμενο ἰδιαίτερας Εἰσηγήσεως.

Ὅταν ὀμιλοῦμε γιά διμερεῖς Θεολογικούς Διαλόγους ἀναφερόμαστε στό Θεολογικό Διάλογο πού διεξάγεται μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας - μέ συμμετοχή ἐκπροσώπων τῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχείων καί Ἀὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν- καί τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν καί Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν α) Προχαλκηδονίων, β) Ρωμαιοκαθολικῶν, γ) Παλαιοκαθολικῶν, δ) Ἀγγλικανικῶν, ε) Λουθηριανῶν καί στ) Μεταρρυθμισμένων.

Οἱ πληροφορίες πού ἀκολουθοῦν γιά τούς Θεολογικούς Διαλόγους βασίζονται στίς ἐπίσημες Ἐκθέσεις τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σέ δημοσιεύματα τοῦ ἑλληνικοῦ καί ξένου ἐκκλησιαστικοῦ Τύπου καί στό ἀξιόλογο βιβλίο τοῦ Μητροπολίτου Ἑλβετίας (νῦν Ἀδριανουπόλεως) Δαμασκηνοῦ “ Θεολογικοί Διάλογοι – Μία Ὁρθόδοξος Προοπτική” Ἐκδόσεις Ἀδελφῶν Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986. Στό σημεῖο αὐτό ὀφείλω νά εὐχαριστήσω τούς Γραμματεῖς τῆς Σ.Ε. Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων γιά τίς διευκολύνσεις τους.